

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

БАНКАРСКИ СЕКТОР У СРБИЈИ
Извештај за IV тромесечје 2018. године

Садржај:

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ.....	2
1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије	2
1.2. Концентрација и конкуренција.....	3
2. ПРОФИТАБИЛНОСТ	5
2.1. Показатељи профитабилности.....	5
2.2. Структура резултата	6
2.3. Оперативни добитак	8
2.4. Оперативни расходи	9
3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	10
3.1. Ниво и структура	10
3.2. Класификована актива.....	12
3.3. Кредити	14
3.4. Проблематични кредити	16
4. ПАСИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	23
4.1. Структура извора средстава.....	23
4.2. Депозити	25
4.3. Укупно кредитно задужење банака.....	27
4.4. Обавезе према иностранству	28
4.5. Субординиране обавезе	28
5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ.....	30
6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА.....	32
7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА.....	33
8. ДЕВИЗНИ РИЗИК	36
9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	38

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ

1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије¹

На крају децембра 2018, банкарски сектор Србије чинило је 27 банака, што је једна банка мање него на крају септембра 2018. године. Организациону мрежу је чинило 1.598 пословних јединица и 22.830 запослених.²

Табела 1.1. Преглед одабраних параметара банкарског сектора Србије
(у млрд RSD, у %)

	Број банака	Актива		Капитал		Мрежа		Запослени	
		Износ	Учешће	Износ	Учешће	Број посл. јединица ¹⁾	Учешће	Број	Учешће
Банке у власништву домаћих лица	7	926	24,5%	163	24,1%	545	34,1%	6.577	28,8%
Државне	5	660	17,5%	97	14,3%	433	27,1%	5.206	22,8%
Приватне	2	266	7,0%	66	9,8%	112	7,0%	1.371	6,0%
Банке у власништву страних лица	20	2.848	75,5%	513	75,9%	1.053	65,9%	16.253	71,2%
Италија	2	1.008	26,7%	184	27,3%	233	14,6%	4.275	18,7%
Аустрија	2	495	13,1%	82	12,0%	185	11,6%	2.685	11,8%
Француска	2	415	11,0%	56	8,2%	179	11,2%	2.274	10,0%
Мађарска	2	221	5,9%	44	6,5%	159	9,9%	2.070	9,1%
Остали	12	708	18,8%	148	21,9%	297	18,6%	4.949	21,6%
Укупно банкарски сектор	27	3.774	100,0%	677	100,0%	1.598	100,0%	22.830	100,0%

¹⁾ Пословне јединице обухватају све облике делова пословне мреже: централе, филијале, експозитуре, шалтери и друге пословне јединице.

Извор: Народна банка Србије.

У четвртном тромесечју 2018. године смањен је број запослених и број пословних јединица у банкарском сектору Србије. На крају четвртог тромесечја банкарски сектор запошљава 237 лица мање него на крају септембра 2018. године, што је последица истовременог повећања броја запослених код седам банака за укупно 60 лица и смањења броја запослених евидентираног код 19 банака за укупно 297 запослених лица. У оквиру пословне мреже, број пословних јединица је смањен за 12 пословних јединица, као резултат смањења забележеног код шест банака за 20 пословних јединица и повећања код пет банака за осам пословних јединица.

¹ Сви подаци у Извештају дати су на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали екстерни ревизори, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

² Смањење броја банака, пословних јединица и броја запослених првенствено је резултат припајања Piraeus banke AD Beograd Direktnoj banci AD Kragujevac октобра 2018. (закључно са 30. септембром 2018. Piraeus banka AD Beograd имала је 298 запослених и 24 пословне јединице).

На крају децембра 2018. године, укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије износила је 3.774,1 млрд дин. (повећање за 5,9% у односу на септембар 2018. године), а укупан билансни капитал 676,7 млрд дин. (смањење за 0,7% у односу на септембар 2018. године).

Банке у већинском власништву домаћих лица (приватних лица и Републике Србије) у посматраном тромесечју повећале су тржишни удео у укупној билансној суми банкарског сектора (са 23,7% на 24,5%), али и незнатно смањиле учешће у укупном капиталу банкарског сектора (са 24,5% на 24,1%). Последице, учешће банака у већинском власништву страних лица смањено је (са 76,3% на 75,5%) у односу на билансну суму, односно повећано (са 75,5% на 75,9%) у односу на капитал. Номинално смањење је забележено код банака у већинском власништву домаћих приватних лица и страних лица, и то у сегменту капитала.

Доминантно учешће у банкарском сектору Србије имају банке пореклом из Италије, Аустрије, Француске и Мађарске (укупно осам банака) са уделом у укупној билансној суми од 56,7%.

1.2. Концентрација и конкуренција

Банкарско тржиште Србије одликује задовољавајући степен конкуренције и ниска концентрација активности. Вредност Херфиндал–Хиршмановог³ индекса указује на одсуство концентрације у свим посматраним категоријама.

Табела 1.2.1. Показатељи концентрације и конкуренције
(учешће у %)

	Првих пет банака	Првих десет банака	ННІ ¹⁾
Активa	53,5	78,2	779
Кредити (укупни)	53,3	77,7	793
Кредити становништву	53,1	79,9	812
Кредити привредним друштвима	53,6	81,4	821
Депозити (укупни)	54,1	79,0	798
Депозити становништва	58,8	82,0	967
Приходи (укупни)	50,9	77,7	746
Приходи од камата	52,4	78,2	776
Приходи од накнада	58,6	81,5	927

¹⁾ Херфиндал–Хиршманов индекс концентрације.
Извор: Народна банка Србије.

³ Херфиндал–Хиршманов индекс концентрације израчунава се као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације, вредност између 1.000 и 1.800 на постојање умерене концентрације, а вредност изнад 1.800 на постојање изражене концентрације.

Дужи временски период највише вредности Херфиндал–Хиршмановог индекса забележене су код депозита (превасходно депозита становништва) и прихода од накнада, док је најнижа вредност забележена код укупних прихода и прихода од камата, као и код укупне билансне aktive.

Ако се пет највећих банака посматра у односу на билансну суму, бруто кредите и депозите, евидентно је да оне чине више од половине банкарског сектора Србије у наведеним сегментима с обзиром на то да са 53,5% учествују у нето билансној активи, са 53,3% у бруто кредитима и са 54,1% у депозитима.

Посматрано на крају четвртог тромесечја 2018. године, према висини билансне суме задржан је редослед пет највећих банака у односу на претходно тромесечје, док су на годишњем нивоу измене у редоследу забележене код шест банака.

Табела 1.2.2. Ранг-листа десет највећих банака према критеријуму билансне aktive (у млрд RSD, у %)

	31. 12. 2017.			30. 9. 2018.			31. 12. 2018.			Δ Г	Δ Т
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг		
Banca Intesa A.D. Beograd	565	16,8	1	574	16,1	1	571	15,1	1	—	—
Unicredit Bank Srbija A.D. Beograd	363	10,8	3	417	11,7	2	437	11,6	2	↑	—
Komercijalna banka A.D. Beograd	369	11,0	2	390	10,9	3	401	10,6	3	↓	—
Societe Generale banka Srbija A.D. Beograd	288	8,5	4	301	8,4	4	316	8,4	4	—	—
Raiffeisen Banka A.D. Beograd	265	7,9	5	284	8,0	5	292	7,7	5	—	—
Banka Poštanska štedionica A.D. Beograd	140	4,2	9	163	4,6	9	220	5,8	6	↑	↑
Agroindustrijsko komercijalna banka AIK banka akcionarsko društvo, Beograd	209	6,2	6	193	5,4	6	207	5,5	7	↓	↓
Erste Bank A.D. Novi Sad	162	4,8	7	193	5,4	7	203	5,4	8	↓	↓
Eurobank A.D. Beograd	158	4,7	8	163	4,6	8	170	4,5	9	↓	↓
Vojvođanska banka A.D. Novi Sad	123	3,6	10	125	3,5	10	134	3,5	10	—	—

Извор: Народна банка Србије.

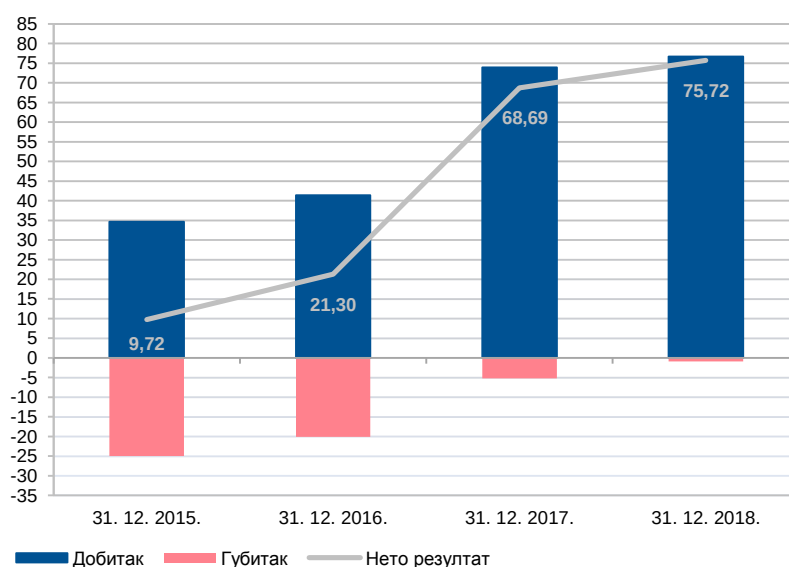
Према висини билансне суме, водећа банка у Србији и даље је Banca Intesa A.D. Beograd, уз смањење тржишног учешћа (за 1,0 п.п.) у односу на претходно тромесечје, али и смањење у односу на исти период претходне године (за 1,7 п.п.). Поред ове банке, тржишно учешће изнад 10% на дан 31. децембра 2018. године забележиле су: Unicredit Bank Srbija A.D. Beograd (11,6%) и Komercijalna banka A.D. Beograd (10,6%).

2. ПРОФИТАБИЛНОСТ

2.1. Показатељи профитабилности

Банкарски сектор је у 2018. години остварио нето добитак пре опорезивања у висини од 75,7 млрд дин., што је за 10,2% више од оствареног резултата у претходној години.⁴

Графикон 2.1.1. Резултат пре опорезивања
(у млрд RSD)

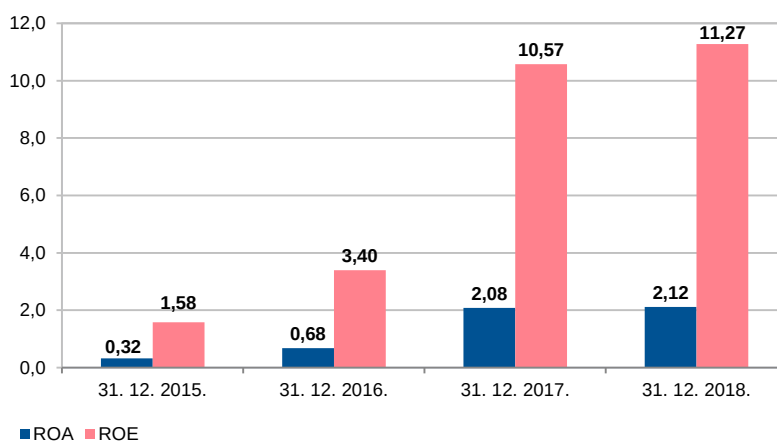
Извор: Народна банка Србије.

Структура оствареног нето добитка је следећа: добитак у укупном износу од 76,6 млрд дин. остварило је 25 банака, док су две банке (чије збирно тржишно учешће износи 0,6%) оствариле негативан финансијски резултат у укупном износу од 0,9 млрд дин. Позиције добитка на нивоу банкарског сектора нешто су концентрисаније у односу на билансну суму, тако да 79,4% укупног добитка сектора опредељује седам банака с највећим нето добитком.

Очувана профитабилност банкарског сектора на крају децембра 2018. године имала је за резултат следеће показатеље профитабилности: принос на активу (ROA) од 2,12% (2,08% на крају децембра 2017. године) и принос на капитал (ROE) од 11,27% (10,57% на крају децембра 2017. године).

⁴ Од 1. јануара 2018. године примењује се нова Одлука о обрасцима и садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке, услед истовременог ступања на снагу и преласка банака на Међународни стандард финансијског извештавања 9: Финансијски инструменти (МСФИ 9), чиме је измењен начин вредновања и исказивања појединих категорија биланса стања и успеха, што је у извесној мери утицало на упоредивост категорија пре и после тог датума.

Графикон 2.1.2. Показатељи профитабилности банкарског сектора
(у %)

Извор: Народна банка Србије.

2.2. Структура резултата⁵

У условима пораста кредитне активности у 2018. години (подржаног растом економске активности и позитивним трендовима на тржишту рада), упркос тренду пада просечних каматних стопа, уз уобичајену ослоњеност домаћих банака на традиционалне кредитно-депозитне пословне моделе, главни покретачи пораста нето добитка били су нето приходи од камата и накнада.

Остварени нето добитак по основу камата на крају четвртог тромесечја 2018. године износи 127,0 млрд дин., што је за 5,0% више од оног оствареног у истом периоду 2017. године. Наведено повећање последица је раста прихода од камата за 4,8 млрд дин. (које је праћено растом кредитне активности уз смањење каматних стопа) и у исто време пада расхода по основу камата (смањење за 1,2 млрд дин.). На крају децембра 2018. године, структуру прихода од камата на нивоу банкарског сектора чине: приходи од камата по основу кредита са 77,5%, приходи од камата по основу хартија од вредности са 18,0% и приходи од камата по основу депозита са 1,7%. На страни расхода по основу камата, најзначајније је учешће камата по основу депозита са 72,6%, следе кредити са 19,1% и хартије од вредности са 6,0%.

⁵ Напомена: подаци за 31. децембар 2017. године измењени су у односу на претходни извештај јер је једна банка понављала извештаје.

Нето приходи по основу накнада и провизија у посматраном тромесечју остварили су раст од 7,3%, односно 2,7 млрд дин. у односу на 31. децембар 2017. године, услед повећања прихода по основу накнада и провизија за 4,8 млрд дин. (8,8%), док су расходи по истом основу повећани за 2,1 млрд дин. (12,0%). У оквиру категорије прихода од накнада и провизија најзначајнији су приходи по основу: обављања платног промета (учешће од 33,1% у укупним приходима од накнада и провизија), платних картица (21,5%) и депозита (14,1%), док на страни расхода преовлађују расходи по основу платних картица (са уделом од 49,4% у укупним расходима) и расходи по основу обављања платног промета (са учешћем од 12,4%).

Табела 2.2. **Промене кључних елемената профитабилности банака**
(у млн RSD)

	Резултат	Камате нето	Накнаде нето	Кредитни губици нето*	Ефекат курса
31. 12. 2018.	75.716	126.960	40.375	-9.082	7.988
31. 12. 2017.	68.690	120.924	37.637	-9.667	8.124
Промена:	10% ↑	5% ↑	7% ↑	-6% ↓	-2% ↓

Извор: Народна банка Србије.

* Подаци за 31.12.2017. године су измењени у односу на претходни извештај јер је једна банка понављала извештаје.

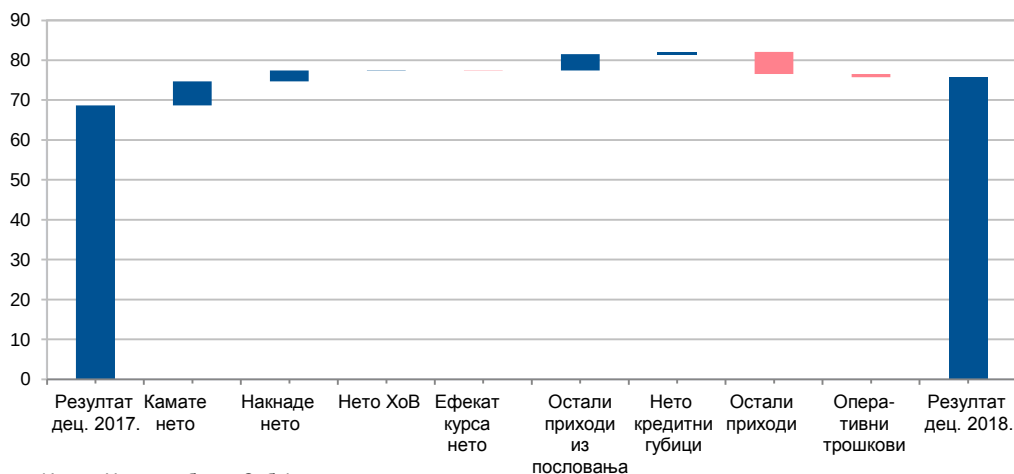
Нето резултат по основу обезвређења финансијских средстава која се не вреднују по фер вредности кроз биланс успеха на крају четвртог тромесечја 2018. године негативан је и износи 9,1 млрд дин., за разлику од 9,7 млрд дин. остварених нето кредитних губитака у 2017. години. Смањење нето кредитних губитака банака резултат је повољних макроекономских и привредних кретања и већ прокњижених губитака у претходним годинама.

На крају четвртог тромесечја 2018. године, нето добитак по основу хартија од вредности незнатно је повећан у односу на прошлогодишњи ниво и износи 2,5 млрд дин.⁶

Нето ефекат промене курса динара на резултат банкарског сектора Србије на крају четвртог тромесечја 2018. године био је позитиван с обзиром на то да је остварен нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле у износу од 8,0 млрд дин. Курсне разлике по основу девизних потраживања и обавеза имале су за последицу нето приход банкарског сектора у износу од 8,5 млрд дин., док је по основу курсних разлика везаних за потраживања и обавезе са уговореном девизном клаузулом остварен нето расход у износу од 0,5 млрд дин.

⁶ Од 1. јануара 2018. године примењује се нова Одлука о обрасцима и садржини позиција у обрасцима финансијских извештаја за банке, услед истовременог ступања на снагу и преласка банака на МСФИ 9, чиме је измењен начин вредновања и исказивања појединих категорија биланса стања и успеха, што је у извесној мери утицало на упоредивост категорија пре и после тог датума.

Графикон 2.2. Структура резултата
(у млрд RSD)

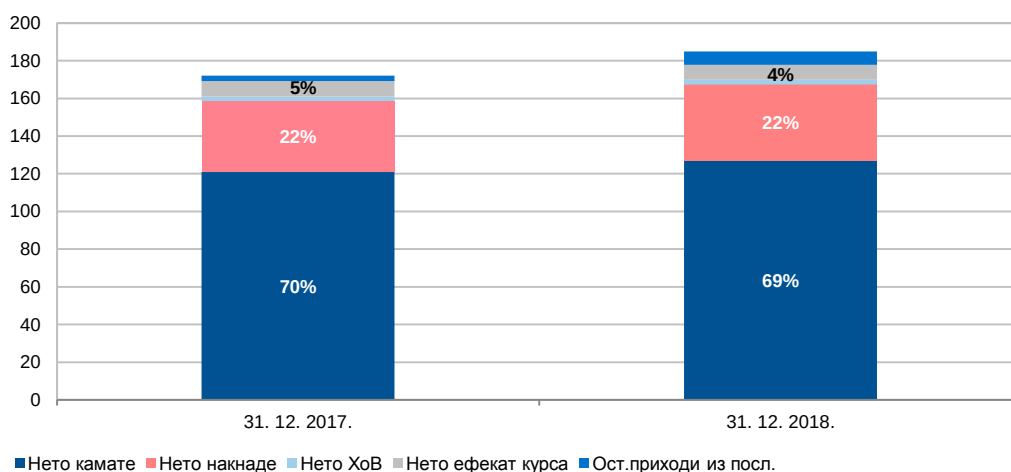

Извор: Народна банка Србије.

2.3. Оперативни добитак

Оперативни добитак банкарског сектора на крају четвртог тромесечја 2018. године износио је 185,0 млрд дин. и већи је за 7,4% од оствареног оперативног добитка у истом периоду 2017. године.

Графикон 2.3. Структура оперативног добитка
(у млрд RSD, у %)

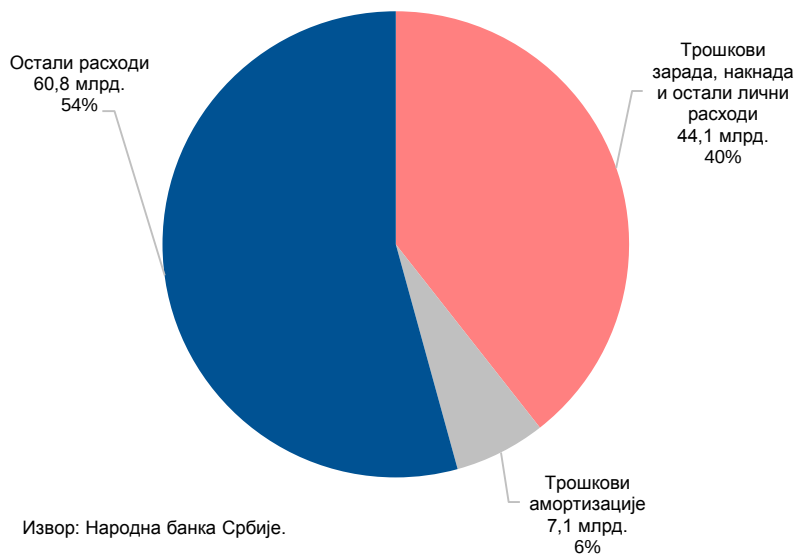
Извор: Народна банка Србије.

Повећање оперативног добитка у 2018. години превасходно је последица остварених прихода од камата и осталих прихода из пословања (највише на позицији *Добици по основу престанка признавања финансијских инструмената који се вреднују по амортизованој вредности* – 4,7 млрд дин).

2.4. Оперативни расходи

На крају четвртог тромесечја 2018. године, оперативни расходи банкарског сектора Србије износе 112,0 млрд. динара и повећани су за 0,7% у односу на исти период 2017. године. У оквиру категорије оперативних расхода смањење је евидентирано код категорије *Остали расходи*, која је мања за 1,7% од истих трошкова остварених у 2017. години (ова категорија чини 54,3% оперативних расхода). Трошкови који се односе на зараде, накнаде зарада и остале расходе у вези са запосленима повећани су за 3,9% (и чине 39,4% укупних оперативних расхода). Трошкови амортизације незнатно су виши и чине 6,3% оперативних расхода.

Графикон 2.4. Структура оперативних расхода
31. децембар 2018.

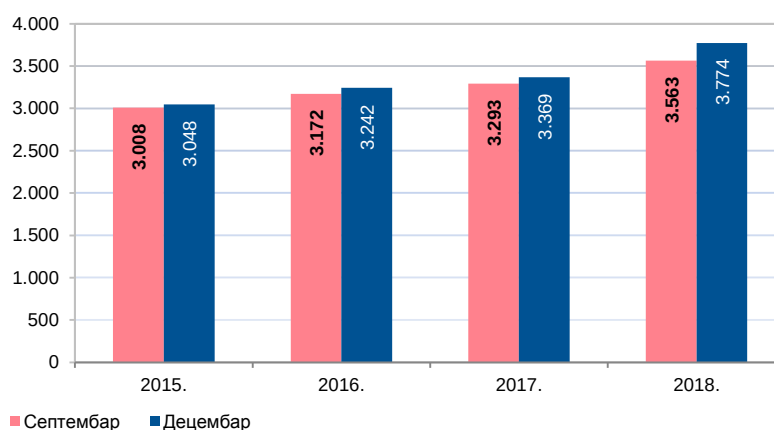

3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

3.1. Ниво и структура

Укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије на крају децембра 2018. године износила је 3.774,1 млрд дина., што представља раст за 210,8 млрд дина. (5,9%) у односу на септембар 2018. године.

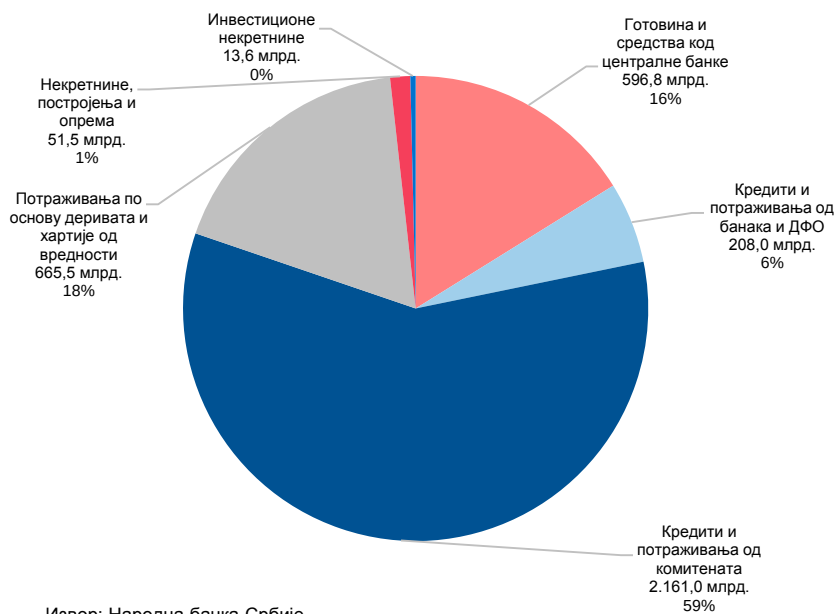
Графикон 3.1.1. Укупна нето актива банкарског сектора
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Доминантан удео у нето активи банкарског сектора има категорија *Кредити и потраживања (банкама и осталим комитентима)* са 62,8% (услед одређености банака ка традиционалним моделима банкарског пословања), уз тенденцију смањења од 0,2 п.п. у поређењу с крајем претходног тромесечја. Такође, значајно је учешће категорије *Хартије од вредности* (17,6%) и *Готовина и средства код централне банке* (15,8%). Пласмани банака у хартије од вредности и даље се највећим делом односе на пласмане у државне хартије од вредности, чији је емитент Република Србија, што одређује висок ниво сигурности овог сегмента улагања банкарског сектора.

Графикон 3.1.2. Структура aktive банкарског сектора
31. децембар 2018.

Табела 3.1. Промена кључних позиција aktive банкарског сектора
(у млн RSD, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде				
		номинална		релативна		
		31. 12. 2018.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
Готовина и средства код централне банке	596.822	117.767	122.978	24,6%	26,0%	
Кредити и потраживања	2.369.080	123.030	265.178	5,5%	12,6%	
од банака и ДФО	208.045	36.777	30.708	21,5%	17,3%	
од комитената	2.161.035	86.253	234.470	4,2%	12,2%	
Потраживања по основу деривата и хартије од вредности ¹⁾	665.467	-26.619	18.662	-3,8%	2,9%	
Некретнине, постројења и опрема	51.519	639	-793	1,3%	-1,5%	
Инвестиционе некретнине	13.647	-1.222	-1.644	-8,2%	-10,8%	
Остало	77.563	-2.831	326	-3,5%	0,4%	
Укупна билансна сума	3.774.098	210.763	404.706	5,9%	12,0%	

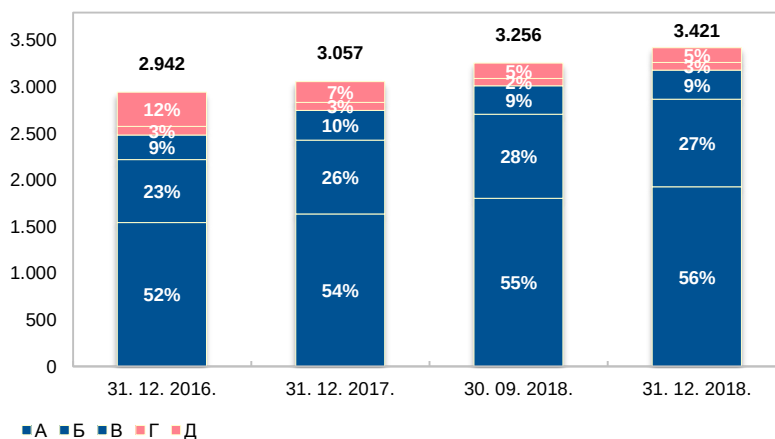
¹⁾ До 2018. године овим су биле обухваћена следећа финансијска средства у билансу: по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању, расположива за продају, која се држе до доспећа и која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха.

Извор: Народна банка Србије.

3.2. Класификована актива

На крају децембра 2018. године укупна класификована (билансна и ванбилансна) актива износи 3.420,7 млрд дин. и већа је за 164,6 млрд дин. (5,1%) него на крају претходног тромесечја. Билансна актива која подлеже класификацији забележила је повећање за 134,4 млрд дин., док су ванбилансне ставке које се класификују повећане за 30,2 млрд дин. У оквиру структуре билансних ставки које се класификују, најзначајније промене забележиле су категорије дугорочних кредита и депозита код банака, које су се повећале за 77,4 млрд дин. и 48,7 млрд дин., респективно. У оквиру ванбилансних ставки, највеће апсолутно повећање евидентирано је код чинидбених гаранција и неискоришћених преузетих обавеза (за 15,9 млрд дин. и 9,2 млрд дин., респективно). Дугорочни кредити у билансној активи и неискоришћене преузете обавезе у ванбилансу, које са 1.849,8 млрд дин., односно 548,6 млрд дин. на крају децембра 2018. године, и даље остају најзначајније ставке које подлежу класификацији (учешће од 74,0% и 59,6% у укупним класификованим билансним, односно ванбилансним ставкама).

Графикон 3.2. Укупна класификована актива
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Најзначајнија промена у структури класификације билансне aktive у односу на претходно тромесечје јесте повећање билансних ставки из категорија А, Б и В за укупно 146,0 млрд дин. (само код категорије А за 106,7 млрд дин.), и то превасходно у делу дугорочних кредита. Категорије Г и Д забележиле су смањење за 3,3 млрд дин., односно 8,3 млрд дин. (смањење доспелих потраживања).

Тренд смањења „лоше активе” резултат је примене Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке почев од 30. децембра 2017. године, као и уступања потраживања. Последично, квалитет активе се побољшава, јер је смањено учешће две најлошије категорије за 1,0 п.п., тако да учешће „лоше активе” у укупној класификованој билансној активи износи 8,2%. Уступљена потраживања у четвртом тромесечју 2018. године износе 4,2 млрд дин., што је знатно мање од 28,5 млрд дин. остварених у трећем тромесечју 2018. године, када је забележена и рекордна активност у погледу уступљених потраживања (у овом периоду реализовано је 70% од укупних уступљених потраживања у 2018. години). На нивоу целе 2018. године (уступљена су потраживања у износу од 40,8 млрд дин.), највећи број потраживања (97%) пренет је лицима изван банкарског сектора.

Повећање укупних ванбилансних ставки које се класификују за 30,1 млрд дин. резултат је повећања категорија А и Б за укупно 30,3 млрд дин., највећим делом код неискоришћених преузетих обавеза, али и смањења категорије В (за 7,8 млрд дин.), тако да је учешће ванбилансне „лоше активе” повећано са 3,1% на 3,8% у укупно класификованим ванбилансним ставкама.

Као последица наведених кретања, обрачуната регулаторна резервисања за билансну активу у четвртом тромесечју забележила су смањење за 6,8 млрд дин. (3,1%) и износе 209,7 млрд дин., а обрачуната регулаторна резервисања за ванбилансне ставке за 1,7%, до износа од 14,2 млрд дин.

Услед наведених промена и укупна потребна резерва за процењене губитке по основу кредитног ризика (која се за сваког дужника утврђује као позитивна разлика регулаторних резервисања с једне стране, и збира исправке вредности билансне активе и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама, с друге стране) у истом периоду смањена је за 3,5 млрд дин., односно за 2,8%, на ниво од 123,3 млрд дин.

3.3. Кредити⁷

Током четвртог тромесечја 2018. године, бруто кредити банкарског сектора Србије у номиналном износу повећали су се за 89,0 млрд дин. и износе 2.267,2 млрд дин., што представља номиналан тромесечни раст од 4,1%. У односу на крај 2017. године, номинално повећање бруто кредита износило је 213,5 млрд дин., односно 10,4%.

Табела 3.3. Промена нивоа бруто кредита
(у млн RSD, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2018.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.
Сектор финансија и осигурања	27.406	1.386	3.406	5,3%	14,2%
Јавни нефинансијски сектор	97.982	21.766	12.540	28,6%	14,7%
Привредна друштва	1.017.808	37.307	83.403	3,8%	8,9%
Сектор опште државе	24.652	-935	-2.178	-3,7%	-8,1%
Становништво	902.199	18.559	100.570	2,1%	12,5%
Страна лица и стране банке	58.706	10.856	16.588	22,7%	39,4%
Остали сектори	138.409	55	-815	0,0%	-0,6%
Укупни кредити	2.267.162	88.993	213.513	4,1%	10,4%

Извор: Народна банка Србије.

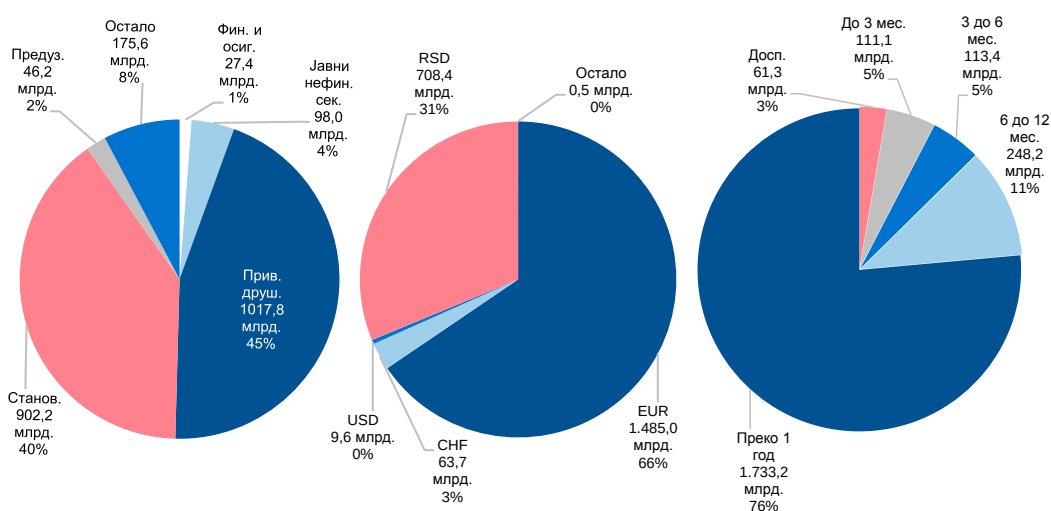
Повећање кредитне активности на бруто нивоу најизраженије је у сектору привредних друштава, за 37,3 млрд дин. (тј. 3,8% више него на крају претходног тромесечја), као и код јавног нефинансијског сектора, за 21,8 млрд дин. (односно 28,6% више него у претходном тромесечју). И овог тромесечја, повећање кредита датих становништву највећим делом последица је повећања динарских готовинских кредита и стамбених кредита индексираних девизном клаузулом. Од априла 2018. године готовински кредити бележе највеће учешће у укупним кредитима становништву, уз стопу раста од 3,0% у четвртом тромесечју 2018. године, односно стопу раста од 18,4% у 2018. години.

Једино номинално смањење кредитне активности на бруто нивоу забележено је у сектору других правних лица, у оквиру којих се издваја смањење забележено код привредних друштава у стечају, као и у сектору опште државе. Са учешћем од 44,9% и 39,8% у укупним бруто кредитима, сектори привредних друштава и становништва и даље су најзаступљенији.

⁷ У складу са Упутством о обавези и начину прикупљања, обраде и достављања података о стању и структури пласмана, потраживања и обавеза банака, кредити обухватају следеће кредитне у динарима и у страниј валути: опозиви, по трансакционим рачунима, преконоћни, потрошачки, за ликвидности и обртна средства, извозни, инвестициони, стамбени, готовински, за плаћање увоза робе и услуга из иностранства, за куповину непокретности у земљи физичком лицу и остали кредити.

Валутна структура кредита банкарског сектора Србије и даље је претежно девизно индексирана. На крају четвртог тромесечја 2018. године, удео девизних и девизно индексираних кредита износио је 68,8%. Доминантна валута индексације кредита у банкама у Србији је евро, са уделом од 65,5% у укупним кредитима (односно 95,3% у укупним бруто девизним и девизно индексираним кредитима). Следе кредити у швајцарским францима и америчким доларима са уделима од 2,8% (4,1% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита), односно 0,4% (0,6% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита), респективно, што је, поред номиналног, и релативно смањење бруто кредита у швајцарским францима и америчким доларима у односу на септембар 2018. године.

Графикон 3.3. Структура бруто кредита банкарског сектора
(у млрд RSD)
(31. децембар 2018)

Извор: Народна банка Србије.

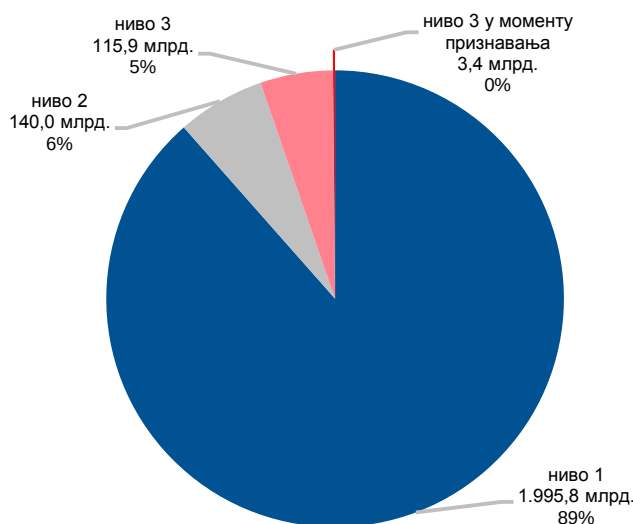
На крају четвртог тромесечја 2018. године, на динарски портфолио се односило 31,2% укупних бруто кредита и посматрано по секторима највеће учешће динарских кредита је код становништва (55,9%), а најмање, изузев страних лица (0,3%), код јавног нефинансијског сектора (7,2%). Посматрано по врсти кредита, највеће учешће динарских кредита је код готовинских и потрошачких кредита (99,2% и 64,0%, респективно) а најмање код стамбених и инвестиционих кредита (0,3% и 9,9%, респективно). И поред настављеног тренда раста готовинских кредита у динарима, на крају децембра 2018. године готовински кредити учествују у укупним кредитима са 18,1% (18,3% у септембру 2018. године).

Посматрано по преосталој рочности, структура бруто кредита није знатније промењена: удео дугорочних бруто кредита је смањен (са 76,5% на 76,4%), као и доспелих кредита (са 3,2% на 2,7%), удео кредита по виђењу је повећан (са 1,3% на 1,7%), а такође и краткорочних кредита (са 19,0% на 19,2%).

Од почетка примене МСФИ 9 – *Финансијски инструменти*, почев од 1. јануара 2018. године, Народна банка Србије прати ефекте по основу овог стандарда у области класификације, вредновања и начина обрачуна обезвређења финансијских инструмената. Према подацима за четврто тромесечје 2018. године, у структури бруто кредита преовлађујуће учешће имају кредити класификовани у ниво 1 (88,0%), док је знатно нижи удео забележен код кредита класификованих у нивое 2 и 3 (6,2%, односно 5,1%, респективно).

Графикон 3.3.1. Структура бруто кредита по нивоима обезвређења

31. децембар 2018.

Извор: Народна банка Србије.

3.4. Проблематични кредити

Праћење нивоа и тренда проблематичних кредита (*NPL*) од велике је важности за идентификовање могућих проблема у наплати потраживања и праћење кредитног ризика, будући да ови кредити и с њима повезани индикатори представљају показатеље погоршања квалитета кредитног портфолија банкарског сектора. Такође, додатна анализа *NPL* у односу на извршене исправке њихове вредности, регулаторна резервисања и капитал даје увид у могућности банкарског сектора да апсорбује губитке који настају као последица *NPL*.

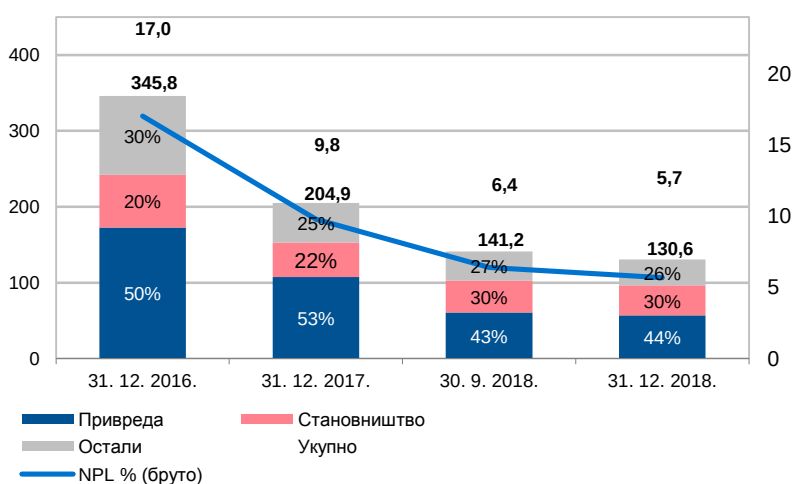
У складу с методологијом коју примењује Народна банка Србије, под *NPL* се подразумева стање укупног преосталог дуга сваког појединачног кредита (укључујући и износ доцње):

- по основу кога дужник касни са отплатом главнице или камате 90 и више дана од иницијалног рока доспећа;
- по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је одложено њено плаћање;
- по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.

Бруто проблематични кредити (бруто *NPL*)

Укупни бруто проблематични кредити банкарског сектора током четвртог тромесечја 2018. године смањени су за 10,6 млрд дина. и на крају децембра износе 130,6 млрд дина. Смањење бруто *NPL* током овог тромесечја по основу уступања износило је 1,6 млрд дина., по основу наплате 9,8 млрд дина., док су по основу отписа смањене додатне 9,4 млрд дина.⁸ Нови бруто *NPL* банкарског сектора током четвртог тромесечја 2018. године износе 10,7 млрд дина.

Графикон 3.4.1. Бруто проблематични кредити (*NPL*)
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

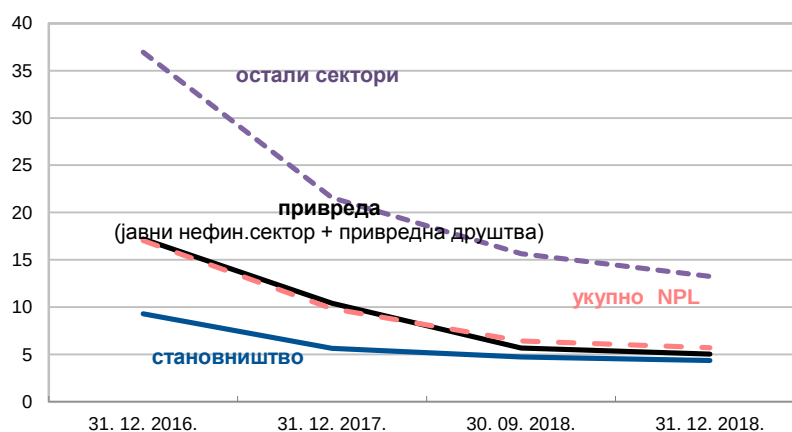
Пад бруто *NPL* за 7,5%, уз раст укупних кредита за 4,1%, условио је даљи пад показатеља учешћа *NPL* у укупним бруто кредитима, за 0,7 п.п. у односу на крај претходног тромесечја, на ниво од 5,7%, што је њихов нови историјски минимум од прописивања једнообразне дефиниције и обавезе извештавања 2008. године.

⁸ Обрачунато на основу података из извештаја *NPL* 3, које банке достављају Народној банци Србије.

Упркос паду за 3,6 млрд дин., и даље највећи део бруто *NPL* долази из сектора привредних друштава (53,4 млрд дин. на крају децембра 2018. године). Уз то, *NPL* сектора привредних друштава у стечају и других правних лица у стечају износе 25,8 млрд дин.

Код сектора становништва, бруто *NPL* износе 39,6 млрд дин., што чини 30,3% укупних бруто *NPL*.

Графикон 3.4.2 Бруто *NPL* показатељ кључних сектора (у %)

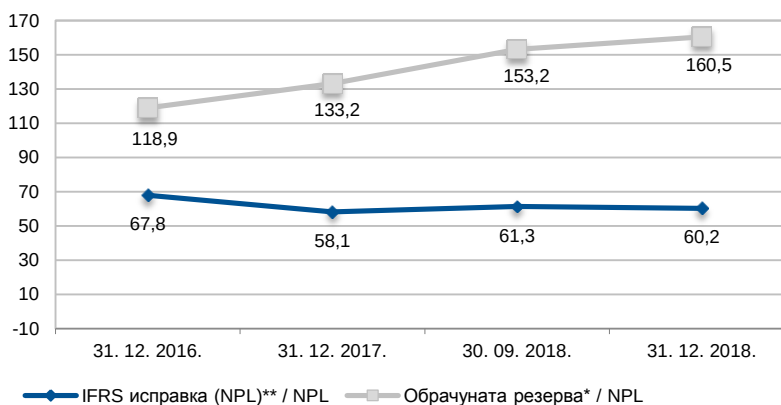

Извор: Народна банка Србије.

Покриће проблематичних кредита

На крају четвртог тромесечја 2018. године, покриће укупних бруто *NPL* обрачунатом резервом за процењене губитке по билансним ставкама износило је 160,5%, док је покриће припадајућом исправком вредности, упркос високом износу отписа, одржано на релативно високом нивоу, 60,2%.

Графикон 3.4.3. Покриће проблематичних кредита (у %)

* Обрачуната резерва за процењене губитке по билансним потраживањима (тзв. Loan loss reserve);

** Исправка вредности проблематичних кредита;

Извор: Народна банка Србије.

Проблематични кредити привредним друштвима

Бруто *NPL* привредних друштава на крају четвртог тромесечја 2018. године износе 53,4 млрд дин. и мањи су за 3,6 млрд дин. (за 6,3%) него на крају претходног тромесечја, претежно услед: уступања (1,5 млрд дин.), наплате (2,8 млрд дин.), отписа (1,2 млрд дин.).⁹

Табела 3.4.1. Промене нивоа бруто проблематичних кредита привредних друштава по кључним привредним гранама
(у млн RSD, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
Пољопривреда	1.887	66	-474	3,6%	-20,1%
Прерађивачка индустрија	19.502	-2.361	-26.956	-10,8%	-58,0%
Грађевинарство	9.773	-107	-3.352	-1,1%	-25,5%
Трговина	9.586	-754	-12.064	-7,3%	-55,7%
Саобраћај, хотели/ресторани, комуник.	3.170	-5	-1.555	-0,2%	-32,9%
Пословање некретнинама	9.145	-476	-4.591	-4,9%	-33,4%

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по привредним гранама, у укупним *NPL* привредних друштава и даље највећи удео имају прерађивачка индустрија (удео од 36,5%, уз бруто *NPL* показатељ од 5,7%), грађевинарство (удео од 18,3%, уз бруто *NPL* показатељ од 10,4%), трговина (удео од 18,0%, уз бруто *NPL* показатељ од 3,0%) и пословање некретнинама (удео од 17,1%, уз бруто *NPL* показатељ од 9,4%).

Табела 3.4.2. Показатељ бруто *NPL* за привредна друштва по гранама
(у %)

	31. 12. 2018.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
Пољопривреда	2,4%	0,0	-0,9
Прерађивачка индустрија	5,7%	-1,0	-8,9
Грађевинарство	10,4%	-0,2	-5,2
Трговина	3,0%	-0,2	-4,1
Саобраћај, хотели/ресторани, комуник.	4,1%	-0,4	-2,7
Пословање некретнинама	9,4%	-1,4	-6,6

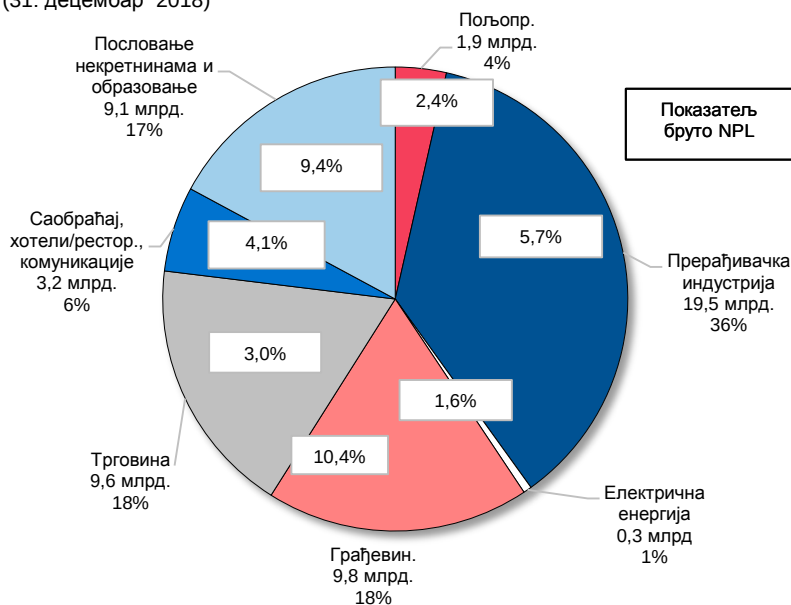
Извор: Народна банка Србије.

⁹ Обрачунато на основу података из извештаја *NPL* 3, које банке достављају Народној банци Србије.

Овог тромесечја код свих грана (осим пољопривреде и незнатног повећања код снабдевања електричном енергијом) приметно је смањење *NPL* показатеља. Најзначајније смањење забележено је у пословању некретнинама и прерађивачкој индустрији (за 1,4 п.п. и 1,0 п.п., респективно).

Графикон 3.4.4. Структура проблематичних кредита привредних друштава

(31. децембар 2018)

Извор: Народна банка Србије.

Проблематични кредити физичким лицима¹⁰

Учешће бруто *NPL* физичких лица континуирано је испод просека укупног портфела и на крају четвртог тромесечја 2018. године износи 4,4%, што је за 0,44 п.п. ниже него на крају претходног тромесечја.

На крају четвртог тромесечја 2018. године, *NPL* физичких лица износили су 44,9 млрд. динара и смањени су за 7,3% у односу на крај претходног тромесечја. Смањење *NPL* није забележено једино код готовинских и потрошачких кредита и минуса по текућим рачунима.

¹⁰ Становништву, предузетницима, приватним домаћинствима са запосленим лицима и регистрованим пољопривредним произвођачима.

Присутан тренд смањења *NPL* показатеља сектора физичких лица највећим је делом детерминисан растом кредитне активности, услед повећања категорије готовинских кредита. На крају децембра 2018. године, њихово учешће у укупним бруто кредитима физичким лицима износи 43,0%, што представља пораст од 13,8 млрд дин., односно 3,3% у односу на претходно тромесечје. Истовремено, на крају децембра 2018. године учешће готовинских кредита у укупним *NPL* физичких лица повећано је на 36,8% (32,5% претходног тромесечја). С друге стране, бруто *NPL* показатељ готовинских кредита бележи релативно ниске вредности (3,8% на крају децембра 2018. године, док је 30. септембра 2018. године износио 3,7%).

Табела 3.4.3. Промене нивоа бруто *NPL* физичким лицима по наменама
(у млн RSD, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2018.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.
Стамбени кредити	17.496	-3.207	-4.336	-15,5%	-19,9%
Готовински кредити	16.510	748	1.217	4,7%	8,0%
Кредитне картице	1.668	-58	-1.032	-3,4%	-38,2%
Минусни салдо по тек. рачунима	1.785	58	-693	3,4%	-28,0%
Потрошачки кредити	545	41	-67	8,2%	-10,9%
Остало	6.907	-1.116	-3.193	-13,9%	-31,6%
Укупно	44.911	-3.533	-8.102	-7,3%	-15,3%

Извор: Народна банка Србије.

Категорија кредита за стамбену изградњу учествује са 37,8% у укупним кредитима, а са 39,0% у укупном износу бруто *NPL*.

Табела 3.4.4. Показатељ *NPL* за физичка лица по намени
(у %)

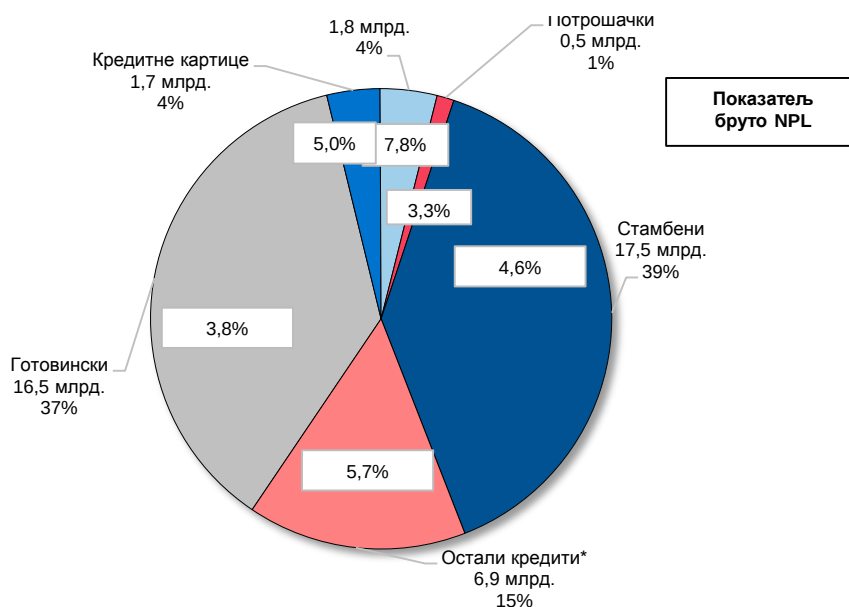
	31. 12. 2018.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
Стамбена изградња	4,6%	-0,9	-1,6
Готовински кредити	3,8%	0,1	-0,5
Кредитне картице	5,0%	-0,2	-2,0
Минусни салдо по текућим рачунима	7,8%	0,6	-3,0
Потрошачки кредити	3,3%	0,3	-1,0

Извор: Народна банка Србије.

Највиши бруто *NPL* показатељ физичких лица на крају децембра 2018. године (7,8%) забележен је у категорији минуса по текућим рачунима (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 2,3%, а у укупном *NPL* тих лица 4,0%). Следе кредитне картице с показатељем 5,0% (чије је учешће у укупним кредитима датим физичким лицима 3,3%, а у укупним *NPL* тих лица 3,7%), стамбени кредити с показатељем 4,6% и готовински са 3,8%.

Када се посматрају *NPL* физичким лицима у односу на њихову исправку вредности, стамбени кредити су категорија с најнижом исправком вредности (40,7% у односу на бруто *NPL*), јер су по правилу с далеко већим степеном покривености средствима обезбеђења; док је код минуса по текућим рачунима, кредитних картица и готовинских кредита исправка вредности много значајнија (75,5%, 69,0% и 62,3%, респективно).

Графикон 3.4.5. Структура проблематичних кредита физичким лицима
(31. децембар 2018)

*Остали кредити = пољопривредна делатност, обављање других делатности, кредити за куповину аутомобила и остали кредити физичким лицима

Извор: Народна банка Србије.

4. ПАСИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

4.1. Структура извора средстава

Примарни извор финансирања банака у Србији чине примљени депозити¹¹, са учешћем у укупној пасиви од 72,4%. Следе сопствени извори финансирања, који на крају четвртог тромесечја 2018. године учествују у пасиви са 17,9%, док примљени кредити чине 5,7% пасиве.

Табела 4.1. Промена кључних позиција пасиве банкарског сектора
(у млн RSD, у %)

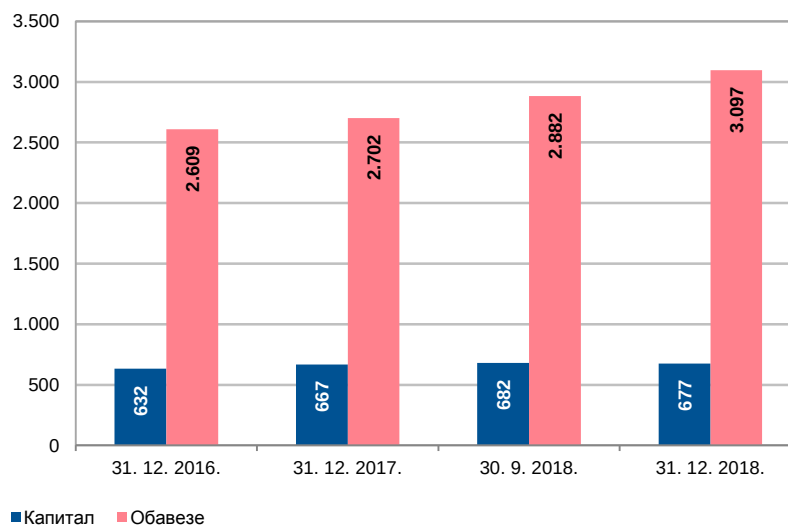
	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2018.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.
Депозити и остале обавезе	3.009.511	237.221	397.264	8,6%	15,2%
<i>према банкама, ДФО и централној банци</i>	479.760	64.614	100.308	15,6%	26,4%
<i>према другим комитентима</i>	2.529.751	172.607	296.955	7,3%	13,3%
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика	560	88	-13	18,5%	-2,3%
Субординиране обавезе	34.948	3.227	1.659	10,2%	5,0%
Резерв исана	11.468	1.923	308	20,1%	2,8%
Акцијски капитал	393.230	-6.952	-11.317	-1,7%	-2,8%
Добитак	98.140	2.512	-2.599	2,6%	-2,6%
Губитак	23.804	-862	-10.701	-3,5%	-31,0%
Резерве и нереализовани губици	209.139	-1.321	12.803	-0,6%	6,5%
Остало	40.906	-26.795	-4.100	-39,6%	-9,1%
Укупна пасива	3.774.098	210.763	404.706	5,9%	12,0%

Извор: Народна банка Србије.

Укупне обавезе банкарског сектора веће су за 215,7 млрд дин. (за 7,5%) у односу на крај претходног тромесечја. Повећање нивоа обавеза углавном је резултат пораста категорије *Депозити и остале обавезе према другим комитентима* и *Депозити и остале обавезе према банкама*, за 172,6 млрд дин. (7,3%) и 64,6 млрд дин. (15,6%), респективно.

¹¹ Укључују трансакционе и остале депозите, као део категорије: *Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци* и *Депозити према другим комитентима*.

Графикон 4.1. Капитал и обавезе банкарског сектора
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

У току четвртог тромесечја 2018, укупан капитал банкарског сектора номинално је смањен за 4,9 млрд дин. (за 0,7%), уз такође смањено учешће капитала у укупној билансној пасиви (са 19,1% на 17,9%). У структури капитала највеће промене су забележене код: добитка текуће године (повећање за 16,0 млрд дин.), добитка ранијих година (смањење за 13,5 млрд дин. – првенствено предвиђено за исплату дивиденди) и акцијског капитала (смањење за 7,0 млрд дин. – услед консолидације банкарског сектора и процеса преузимања на банкарском тржишту).

У погледу валутне структуре, током четвртог тромесечја 2018. године смањио се удео динарских извора финансирања (укључујући капитал), са 43,9% на 43,1%. Код девизног и девизно индексираног дела пасиве, доминантна валута и је даље евро (са 90,9% укупних обавеза у девизном знаку), док остатак углавном чине обавезе у америчком долару (5,7%) и швајцарским францима (2,6%).

4.2. Депозити

Укупни примљени депозити код банака на крају четвртог тромесечја 2018. године износе 2.732,0 млрд дин., што представља повећање за 230,1 млрд дин. (9,2%) у односу на крај претходног тромесечја. На наведено повећање у највећој мери је утицао пораст трансакционих депозита привредних друштава и јавног нефинансијског сектора (за 89,7 млрд дин. и 69,3 млрд дин., респективно).

На крају четвртог тромесечја 2018. године динарски депозити су повећани за 100,1 млрд дин., девизни за 127,5 млрд дин. а девизно индексирани депозити за 2,5 млрд дин. Учешће девизних и девизно индексираних депозита у укупним депозитима смањено је са 68,5% на 67,5%. Доминантна валута је евро, са уделом у укупним девизним и девизно индексираним депозитима од 89,9%. Остатак девизних и девизно индексираних депозита већином се односи на депозите у америчким доларима (6,5%) и швајцарским францима (2,7%).

Када се структура депозита посматра по иницијалној (уговореној) рочности, и даље су доминантна категорија депозити по виђењу (63,7%), потом депозити уговорени до једне године, који чине 24,3%, док је 12,0% свих депозита уговорено на рок дужи од годину дана.

Краткорочно депонована средства (посматрано по преосталој рочности) чине већински део примљених депозита банака у Србији. Преко половине свих депозита банкарског сектора јесу депозити по виђењу (64,1%), следе депозити с преосталом рочношћу до једне године са учешћем од 28,3%, док депозити с преосталом рочношћу преко годину дана учествују са 7,6% у укупним депозитима.

Табела 4.2. **Промене нивоа депозита**
(у млн RSD, у %)

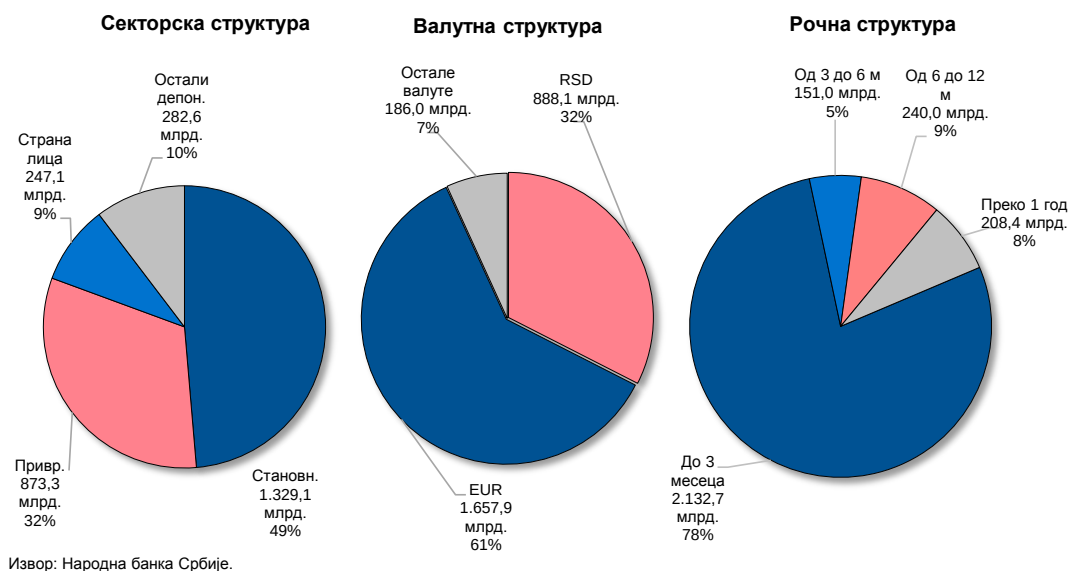
	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
	31. 12. 2018.				
Сектор финансија и осигурања	78.796	11.649	15.325	17,3%	24,1%
Јавни нефинансијски сектор	189.629	64.403	49.305	51,4%	35,1%
Сектор привредних друштава	683.646	99.591	129.740	17,1%	23,4%
Сектор опште државе	39.556	-3.259	6.442	-7,6%	19,5%
Становништво	1.329.090	39.979	106.123	3,1%	8,7%
Страна лица и стране банке	247.098	10.657	53.035	4,5%	27,3%
Остали сектори	164.231	7.131	11.640	4,5%	7,6%
Укупни депозити	2.732.044	230.150	371.610	9,2%	15,7%

Извор: Народна банка Србије.

Укупни депозити становништва у страној валути на крају четвртог тромесечја 2018. године износе 1.128,2 млрд дин. (што представља пораст од 1,7% у односу на крај претходног тромесечја) и чине их претежно штедни депозити (63,0%) и трансакциони депозити (34,6%).

Рачуни штедних депозита становништва¹² су, у поређењу са стањем на крају претходног тромесечја, повећани за 15,9 млрд дин. (2,1%) и на крају четвртог тромесечја 2018. године износе 766,1 млрд дин. Поменути раст је резултат повећања штедних улога у страној валути (за 11,0 млрд дин.) при апрецијацији динара од 0,2%, као и повећања штедних улога у динарима (за 4,9 млрд дин.). Девизна штедња представља доминантну категорију у укупним штедним депозитима становништва, са уделом од 92,8%, док је удео динарске штедње 7,2% на крају децембра 2018. године.

Графикон 4.2. Структура депозита банкарског сектора Србије (31. децембар 2018)

¹² Рачуни 402 и 502 из Контног оквира, Сектор 6 (домаћа физичка лица и страна физичка лица – резиденти).

4.3. Укупно кредитно задужење банака

На крају четвртог тромесечја 2018. године, стање укупног кредитног задужења банкарског сектора износило је 271,9 млрд дин., што представља повећање за 7,9 млрд дин. у односу на претходно тромесечје (3,0%).

Табела 4.3. Промена нивоа кредитног задужења банака
(у млн RSD, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
Преконоћни кредити	48.008	1.594	11.641	3,4%	32,0%
Примљени кредити	213.257	6.351	15.111	3,1%	7,6%
Остале финансијске обавезе	10.640	-6	-1.113	-0,1%	-9,5%
Укупно	271.905	7.939	25.640	3,0%	10,4%

Извор: Народна банка Србије.

Највећу појединачну ставку у укупном кредитном задужењу представљају примљени кредити (доминантно од матичних банака, повезаних банака у оквиру исте групације и међународних финансијских институција) са уделом од 78,4% (непромењено у односу на крају претходног тромесечја) и номиналним износом већим за 6,4 млрд дин. у односу на претходно тромесечје. Следе обавезе по преконоћним кредитима са учешћем од 17,7% (на крају претходног тромесечја: 17,6%), које су у четвртом тромесечју забележиле повећање од 1,6 млрд дин., док остале финансијске обавезе чине 3,9% (на крају претходног тромесечја: 4,0%) и незнатно су мање.

Највећи повериоци банака у овом делу јесу страна лица са 77,7% (првенствено стране банке) и сектор опште државе са 12,7% (првенствено републички органи и организације).

Преовлађујућа валута задужења је евро, која са 249,4 млрд дин. (крај претходног тромесечја: 233,1 млрд дин.) чини 91,7% укупног кредитног задужења. Обавезе у динарима износе 18,3 млрд дин. (крај претходног тромесечја: 26,5 млрд дин.) и чине 6,7% укупног кредитног задужења, док банке у швајцарским францима и америчким доларима дугују 2,4 млрд дин. и 1,5 млрд дин., респективно (крај претходног тромесечја: 2,5 млрд дин. и 1,7 млрд дин., респективно), што је 0,9 % и 0,6% укупног кредитног задужења.

4.4. Обавезе према иностранству

На крају четвртог тромесечја 2018. године, укупан дуг банака према иностранству по кредитним пословима био је на нивоу од 211,2 млрд дин. и већи је за 18,9 млрд дин. (9,8%) него у претходном тромесечју. Повећање задужења је забележено код свих категорија, највише код преконоћних кредита и примљених кредита (за 10,1 млрд дин. и 8,2 млрд дин., респективно). Задржан је висок степен концентрације у овом сегменту, јер се од 13 банака које имају примљене кредите из иностранства, издвајају четири банке са 68,9% целокупног износа поменутог задужења. Такође, узети преконоћни кредити из иностранства евидентирани су само код две банке.

Дугорочни кредити преовлађују у рочној структури задужења у иностранству са учешћем од 76,7% (на крају претходног тромесечја: 80,8%), односно 39,3% свих задужења је одобрено с рочношћу преко пет година.

Табела 4.4. Промена нивоа кредитног задужења банака у иностранству
(у млн RSD, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
Преконоћни кредити	27.395	10.106	17.786	58,5%	185,1%
Примљени кредити	181.258	8.215	22.690	4,7%	14,3%
Остале финансијске обавезе	2.593	611	870	30,8%	50,5%
Укупно	211.246	18.932	41.346	9,8%	24,3%

Извор: Народна банка Србије.

Валутна структура кредитног задужења у иностранству доминантно је у еврима – 97,6%, што је готово непромењено у односу на претходно тромесечје (97,4%). Следи задужење у швајцарским францима и динарима са уделом од по 1,1%.

4.5. Субординиране обавезе

На крају четвртог тромесечја 2018. године, укупне субординиране обавезе банака у Србији износиле су 34,9 млрд дин., што је за 10,7% више него на крају претходног тромесечја, чиме је настављен тренд раста из претходног тромесечја.

Укупне субординиране обавезе посматране према повериоцима структуриране су на следећи начин: према страним банкама – 80,2%, страним правним лицима – 18,1%, а 1,7% према привредним друштвима.

Валутна структура је следећа: учешће субординираних обавеза у еврима повећано је на 87,1%, обавезе у швајцарским францима износе 11,2%; 1,4% су чиниле обавезе у динарима, док је преосталих 0,3% у осталим валутама.

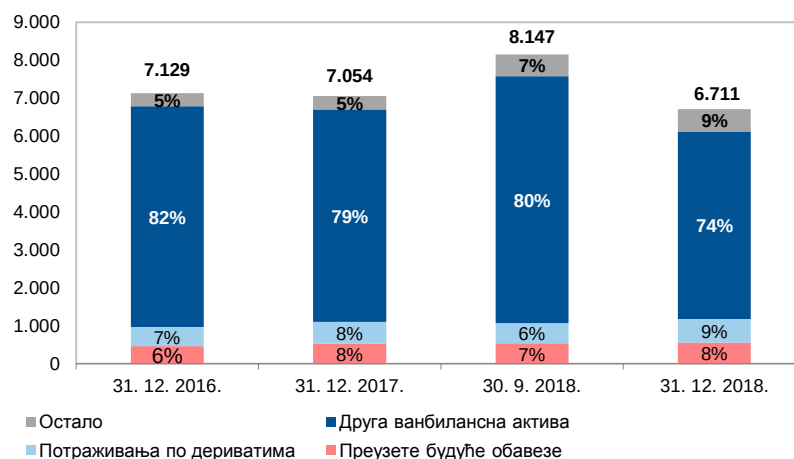
Присутна је висока концентрација, будући да се од укупно 11 банака које имају ове обавезе, издваја једна банка по висини субординираних обавеза с преко 44% свих субординираних обавеза банкарског сектора, односно прве четири банке имају око 79% укупног износа субординираних обавеза.

Имајући у виду регулаторна ограничења за укључивање субординираних обавеза у допунски, односно регулаторни капитал, од укупних субординираних обавеза банке су у допунски капитал укључиле 70,1% наведеног износа.

5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ

На крају четвртог тромесечја 2018. године, укупне ванбилансне ставке на нивоу банкарског сектора износе 6.711,2 млрд дин. и њихов ниво је смањен у односу на крај претходног тромесечја (за 17,6%), првенствено по основу смањења у сегменту *Друга ванбилансна актива* (за 1.569,7 млрд дин.) У оквиру ове ставке, која је доминантна у ванбилансу са уделом од 73,6%, највећи пад од 1.091,98 млрд дин. забележен је код *Примљених гаранција и других јемства за измирење обавеза дужника банке*. Остале значајније ванбилансне ставке су *Деривати* са 9,2% учешћа и *Дате гаранције и друга јемства* са 5,1%, које су у четвртом тромесечју 2018. године забележиле раст од 16,9% и 6,3%, респективно.

Графикон 5.1. **Ванбилансне ставке**
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

С почетком примене измена и допуна Контног оквира за банке од 1. јануара 2018. године, уведена су два нова рачуна за исказивање отписаних финансијских средстава која су пренета у ванбилансну евиденцију (у динарима и у иностраној валути), а ради евидентирања у складу са Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банака. На крају четвртог тромесечја 2018. године, банкарски сектор је на овим рачунима исказао 208,1 млрд дин., што је за 1,5 млрд дин. или 0,7% мање него у претходном тромесечју.

И даље се највећи део свих ванбилансних ставки (86,3%) односи на неризичне позиције, и то: примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, кастоди послове и осталу ванбилансну активу.

Део ванбилансних ставки који се класификује (односно који се сматра ризичним) на крају четвртог тромесечја 2018. године износио је 920,4 млрд дин. (повећање за 30,2 млрд дин., односно 3,4%).

На крају четвртог тромесечја 2018. године преузете будуће обавезе¹³ износиле су 558,5 млрд дин. (повећање за 18,6 млрд дин., односно 3,4% у односу на крај претходног тромесечја) и чиниле су 8,3% укупних ванбилансних ставки (6,6% претходног тромесечја).

Табела 5.1. **Промене нивоа ванбилансних позиција банкарског сектора Србије**
(у млн RSD, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 9. 2018.	31. 12. 2017.	30. 9. 2018.	31. 12. 2017.
Дате гаранције и друга јемства	343.409	20.454	39.794	6,3%	13,1%
Потраживања по дериватима	617.878	89.309	43.357	16,9%	7,5%
Преузете и остале неопозиве обавезе	215.125	-1.833	-10.330	-0,8%	-4,6%
Хартије од вредности примљене у залог	206.299	8.463	27.963	4,3%	15,7%
Јемства за обавезе	109.282	11.635	12.252	11,9%	12,6%
Отписана финансијска средства *	208.123	-1.529	208.123	-0,7%	
Друга ванбилансна актива	4.940.805	-1.569.722	-659.565	-24,1%	-11,8%
Остало	70.254	7.382	-4.536	11,7%	-6,1%
Укупна ванбилансна актива	6.711.175	-1.435.840	-342.941	-17,6%	-4,9%

* Ставка ванбилансне активе уведена је 1. јануара 2018. године.

Извор: Народна банка Србије.

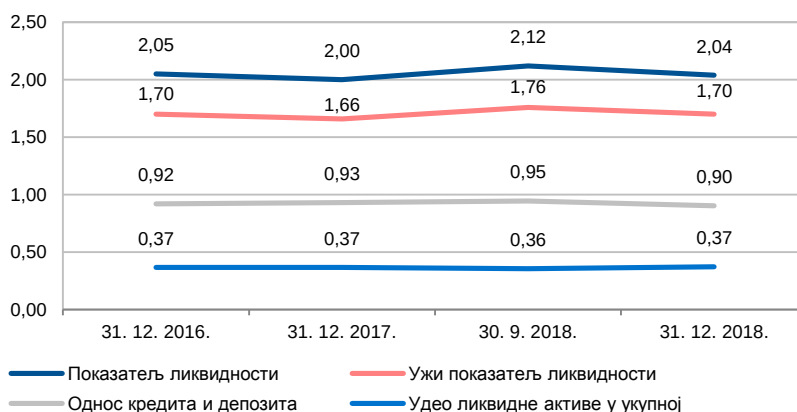
¹³ Дате гаранције и друга јемства, преузете неопозиве обавезе за неповучене кредите и пласмане и остале преузете неопозиве обавезе.

6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА

Банкарски сектор Србије располаже значајним вишковима ликвидних средстава у дужем временском периоду, ако се имају у виду референтне вредности показатеља ликвидности. Просечан месечни показатељ ликвидности банака на крају четвртог тромесечја 2018. године износи 2,04 и двоструко је виши од регулаторног минимума од 1,0. Ужи показатељ ликвидности на нивоу банкарског сектора износи 1,70 (прописани минимум је 0,7). Учешће ликвидне aktive у укупној билансној активи банкарског сектора је стабилно, достижући 37,4% на крају четвртог тромесечја 2018. године.

На крају четвртог тромесечја 2018. године стање пласмана банака по репо трансакцијама с Народном банком Србије смањено је у односу на септембар 2018. године, са 40,0 млрд дин. на 16,5 млрд дин., уз смањен број банака које су пласирале средства у репо трансакције (осам банака). Укупан износ државних хартија од вредности на крају децембра 2018. године такође је смањен на 640,0 млрд дин., односно 4,3% мање у односу на крај септембра.

Графикон 6.1. Показатељи ликвидности банкарског сектора

Извор: Народна банка Србије.

Ради додатног јачања отпорности банкарског сектора,¹⁴ уведен је показатељ покрића ликвидном активом. Овај показатељ представља однос заштитног слоја ликвидности (који чини високо квалитетна ликвидна актива) и нето одлива ликвидних средстава банке до којих би дошло у наредних 30 дана од дана израчунавања овог показатеља у претпостављеним условима стреса.

¹⁴ Одлука о управљању ризиком ликвидности усвојена је децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење стандарда Базел III у Републици Србији.

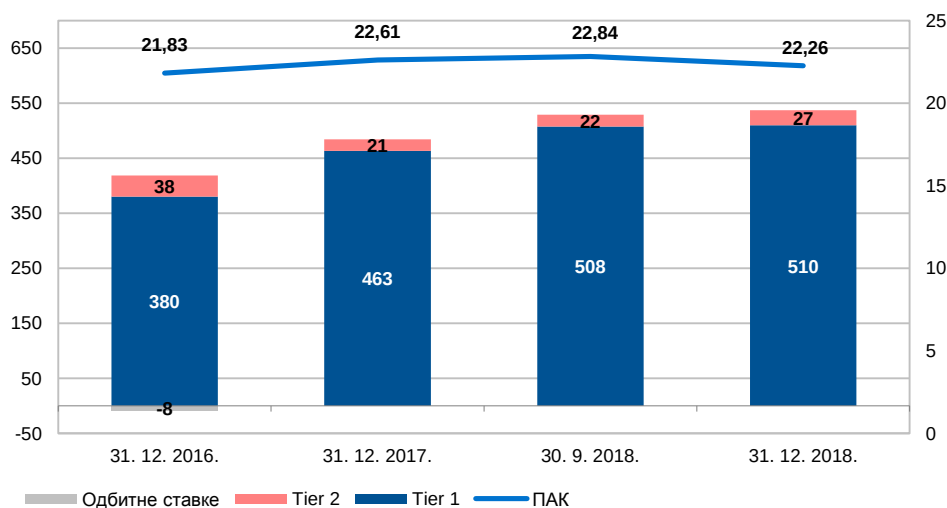
Почев од 1. јануара 2018. године банке су дужне да одржавају овај показатељ на нивоу који није нижи од 100% (прописане минималне вредности су исте као и у Европској унији). На дан 31. децембра 2018. године показатељ покрића ликвидном активом на нивоу банкарског сектора износио је 213,32%.

7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА

Банкарски сектор Србије је адекватно капитализован, и са аспекта оствареног нивоа показатеља адекватности капитала¹⁵, и у погледу структуре регулаторног капитала. На крају децембра 2018. године, просечна вредност показатеља адекватности капитала на нивоу банкарског сектора Србије износи 22,26% (22,84% у септембру 2018. године). Остварена капитална адекватност знатно је изнад прописаног минимума од стране Народне банке Србије (8%).

На крају децембра 2018. године, просечна вредност показатеља адекватности основног капитала на нивоу банкарског сектора Србије износи 21,13% (21,90% у септембру 2018. године), а показатеља адекватности основног акцијског капитала 21,07% (21,84% у септембру 2018. године).

Графикон 7.1. **Регулаторни капитал и ПАК***
(у млрд RSD, ПАК у %)

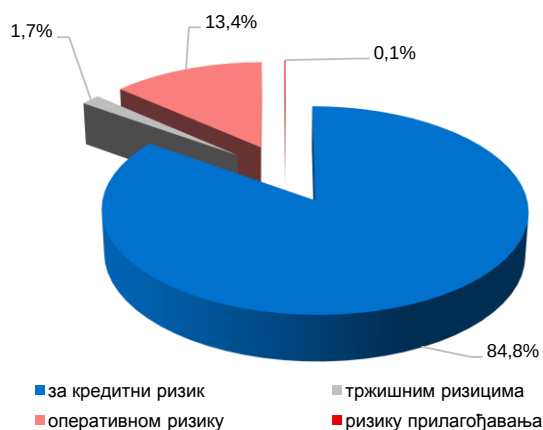
* ПАК = Регулаторни показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

¹⁵ Ради усклађивања с релевантним правним актима Европске уније у области банкарства, као и повећања отпорности банкарског сектора, Народна банка Србије је донела нове прописе којима се усклађује са захтевима из стандарда Базел III почев од 30. јуна 2017. године. Прописани минимални показатељ адекватности капитала смањен је са 12% на 8%, а паралелно су уведени заштитни слојеви капитала (заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за структурни системски ризик, заштитни слој капитала за системски значајне банке).

Нижа стопа раста капитала у четвртном тромесечју 2018. године (1,5%) у односу на стопу раста укупне ризичне aktive у истом периоду (4,1%) имала је за последицу благо смањен показатељ адекватности капитала (за 0,58 п.п.). Пораст ризичне active за 95,5 млрд дин. последица је повећања ризичне active по основу изложености за кредитни ризик за 89,3 млрд дин. Повећања ризичне active по основу изложености кредитном ризику првенствено је присутно у делу изложености према привредним друштвима и, мањим делом, према физичким лицима. Ризична активна по основу изложености тржишним ризицима такође је повећана (за 5,5 млрд дин.), и то првенствено код изложености ценовном ризику по основу позиција у власничким хартијама од вредности (за 9,3 млрд дин.).

Графикон 7.2. Ризична активна по основу изложености
(у %)
(31. децембар 2018)

Извор: Народна банка Србије.

У структури ризичне active, доминантно учешће има кредитни ризик (84,8%), с обзиром на традиционалне пословне моделе банака ослоњене на кредитирање привреде и становништва. Следи оперативни ризик са уделом од 13,4%, док је учешће тржишних ризика и ризика прилагођавања кредитне изложености на занемарљиво ниском нивоу од 1,7% и 0,1%, респективно.

У четвртном тромесечју 2018. године, забележен је пораст регулаторног капитала за 1,5% (у апсолутном износу за 7,7 млрд дин.), док је током целе 2018. године забележена стопа раста од 10,9%. Регулаторни капитал банкарског сектора на крају извештајног тромесечја 2018. године износио је 537,1 млрд дин.

За разлику од ранијих периода, када је раст регулаторног капитала највећим делом објашњен смањењем потребне резерве, у овом тромесечју то није случај. Наиме, основни капитал банкарског сектора¹⁶ на крају четвртог тромесечја 2018. године износио је 509,9 млрд дин., што је за 0,5% (или 2,3 млрд дин.) више него у септембру 2018. године, првенствено услед повећања добити која се укључује у основни капитал (за 7,0 млрд дин.). Допунски капитал банкарског сектора повећан је у односу на крај претходног тромесечја за 5,4 млрд дин. (25,0%) и износи 27,2 млрд дин. услед повећања субординираних обавеза које се укључују у допунски капитал (за 5,4 млрд дин.).

Структуру регулаторног капитала чине: основни капитал (*Tier 1*) са учешћем од 94,9% и допунски капитал (*Tier 2*) са уделом од 5,1%. Основни капитал, као најквалитетнији део регулаторног капитала, чине основни акцијски капитал (са учешћем од 99,7% у основном капиталу) и додатни основни капитал (0,3% учешћа).

У складу са изменама и допунама Одлуке о извештавању банака, које су усвојене децембра 2016. године и које се примењују од 30. јуна 2017. године, показатељ леверица се обрачунава као однос основног капитала и укупног износа изложености банке. Укупна изложеност представља збир билансних и ванбилансних изложености, изложености по основу деривата, као и увећања за ризик друге уговорне стране по основу репо и повратних репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција с дугим роком измирења.

Показатељ леверица на нивоу банкарског сектора је на дан 31. децембра 2018. године износио 12,64%,¹⁷ истовремено одражавајући стабилно узлазно кретање овог показатеља од тренутка његовог увођења.

¹⁶ По регулативи Базел III, између осталог, основни и допунски капитал не умањују се за припадајући део одбитних ставки од регулаторног капитала, већ сваки има своје одбитне ставке.

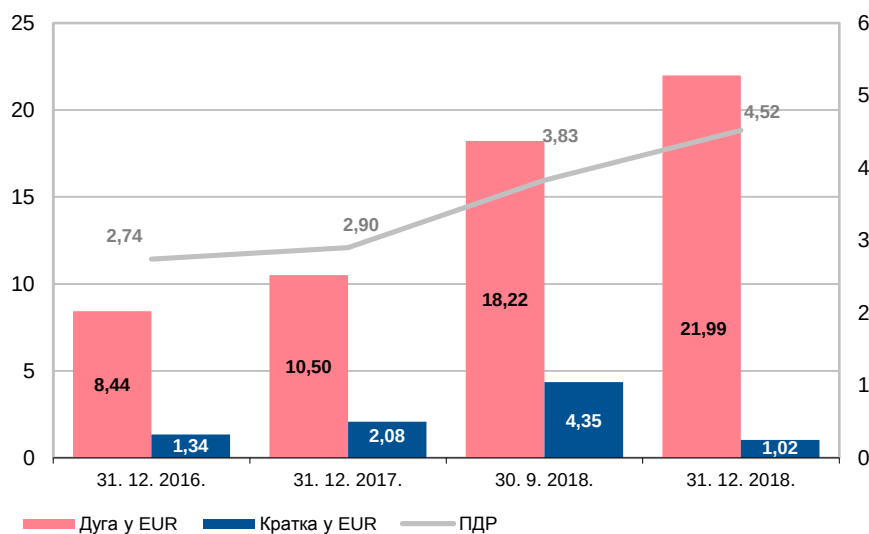
¹⁷ По стандардима Базел III, минимална вредност овог показатеља прописана је на 3%.

8. ДЕВИЗНИ РИЗИК

На крају четвртог тромесечја 2018. године, банкарски сектор Србије исказао је дугу отворену девизну позицију у укупном износу од 24,2 млрд дин. (не укључујући позицију у злату). Нето дуга отворена девизна позиција на крају децембра 2018. године евидентирана је код 21 банке, док је нето кратка отворена девизна позиција забележена код преосталих шест банака.

Банке у Србији су на дан 31. децембра 2018. године исказивале нето дугу отворену позицију у најзначајнијим валутама (еврима 21,99; америчким доларима 1,28 и у швајцарским францима 0,33 млрд дин., респективно).

Графикон 8.1. Тромесечни преглед дуге и кратке девизне позиције за EUR и показатељ девизног ризика (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Показатељ девизног ризика на нивоу целокупног банкарског сектора Србије на крају децембра 2018. године износи 4,52%, осликавајући релативно низак девизни ризик у односу на максимално прописану вредност показатеља девизног ризика (20% од вредности капитала банака).

У структури дериватних финансијских инструмената, које банке користе у процесу управљања девизним ризиком, највише се примењују валутни форвард и валутни своп термински уговори.

Форвард уговоре банке најчешће закључују с привредним друштвима, омогућавајући им на тај начин редовно сервисирање новчаних обавеза према трећим лицима по уговореном курсу на фиксни датум у будућности. На крају четвртог тромесечја 2018. године,¹⁸ пословне банке су у валутним форвард уговорима углавном заузимале нето кратку позицију у валутама динар (57%) и евро (35%), док су најмање заузимале нето кратку позицију у валути амерички долар (8%) на уговорени датум у будућности.

Доминантан удео у трансакцијама с дериватима у банкарском сектору Србије имају валутни своп уговори. Валутне своп уговоре пословне банке углавном уговарају са страним финансијским институцијама, укључујући и већинске стране власнике, као и остале финансијске институције из матичних банкарских групација. Пословне банке су у своп уговорима највише држале дугу позицију у валутама: евро (86,2% свих активних своп трансакција) и швајцарски франак (10,7% активних своп трансакција). Дуга позиција у осталим валутама, износила је 3,1% вредности активних своп трансакција. Најчешће коришћени валутни пар који се размењује у своп уговорима јесте евро/динар, на који се односи 46% активних своп трансакција; следе валутни пар евро / амерички долар са уделом од 29% и валутни пар евро / швајцарски франак, на који се доноси 13% уговорених и активних своп трансакција на дан 31. децембра 2018. године.

¹⁸ Обрачунато на основу података из извештаја *FINDER*, који банке достављају Народној банци Србије.

9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

У оквиру своје регулаторне надлежности у области контроле пословања банака, Народна банка Србије је током четвртог тромесечја 2018. године донела следеће подзаконске акте:

У октобру 2018. године, Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је **Одлуку о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке** („Службени гласник РС”, бр. 76/2018) ради унапређења управљања ризицима банке по основу активности које је поверила трећем лицу, као и по основу нових производа и истовремено унапређење поступка контроле примене релевантних одредаба Одлуке које регулишу наведену материју. Најзначајније новине односе се на детаљније прописивање садржине унутрашњих аката којима банка уређује процес увођења нових производа, прецизирање активности које банка предузима пре увођења новог производа, као и допуна документације коју је банка дужна да достави Народној банци Србије пре увођења новог производа. Поред тога, прописана је обавеза успостављања и вођења јединствене евиденције увођења нових производа и достављања извода из те евиденције на полугодишњем нивоу. Такође, проширен је и обухват активности које је банка дужна да спроведе пре поверавања активности трећем лицу, као и допуна документације коју је дужна да достави Народној банци Србије пре поверавања. Поред тога, прописана је и обавеза успостављања и вођења јединствене евиденције активности које је банка поверила трећем лицу и прописана је минимална садржина извода из те евиденције, која се доставља Народној банци Србије.

На седници одржаној 24. децембра 2018. године, Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је следеће одлуке, које су објављене у „Службеном гласнику РС”, бр. 103/18 од 26. децембра 2018. године:

- Одлука о управљању ризиком концентрације по основу изложености банке одређеним врстама производа;
- Одлука о изменама и допуни Одлуке о адекватности капитала банке; и
- Одлука о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке.

Усвојени сет подзаконских аката одговор је на препознату потребу за реакцијом Народне банке Србије на све учесталију појаву ненаменског необезбеђеног кредитирања становништва по неоправдано дугим роковима – проширењем расположивог спектра супервизорских инструмената и прилагођавањем пруденцијалних захтева за банке на начин да се наведена појава сведе у прихватљиве оквире. Најважније новине које усвојени пакет прописа садржи, а тичу се кредитирања физичких лица (под којим се у смислу ових прописа не подразумевају пољопривредник и предузетник), јесу следеће:

- Уведен је нови показатељ ризика концентрације, којим се на нивоу сваке банке примарно обухвата затечен портфељ готовинских, потрошачких и осталих кредита (који нису стамбени кредити ни минуси по текућем рачуну) уговорене рочности осам и више од осам година који су одобравани или ће бити одобрени пре почетка примене прописа. Новоуведени показатељ представља додатни регулаторни и супервизорски инструмент Народне банке Србије којим ће се постојеће стање ових кредита у банкама свести на разумну меру одговарајућом и постепеном динамиком, будући да ће за конкретну банку могућност одобравања нових потрошачких, готовинских или других кредита (који нису стамбени кредити ни минуси по текућем рачуну) на осам и више од осам година директно зависити од испуњења прописаног процента као горње границе ризика концентрације којем конкретна банка може да буде изложена;

- Прописан је проценат (степен) кредитне задужености од 60%, чије прекорачење проузроковано одобравањем било ког кредита физичком лицу након ступања на снагу нових одредаба обавезује банку да потраживања од тог дужника засебно приказује приликом извештавања Народне банке Србије о квалитету своје активе. Степен кредитне задужености дужника утврђује се као однос укупних месечних кредитних обавеза и редовних нето месечних прихода тог дужника;

- Ако банка од 1. јануара 2019. године одобри потрошачки, готовински или други кредит (који није стамбени кредит ни минус по текућем рачуну) и тиме прекорачи степен кредитне задужености од 60% или је степен кредитне задужености тог дужника пре одобрења таквог кредита био већи од 60%, биће у обавези да умањује свој капитал (који се израчунава у складу с прописима за банке ради праћења испуњености прописаних показатеља адекватности капитала банке) за целокупан неотплаћени износ главнице потраживања од дужника, све до коначне отплате тог кредита;

- Ако банка у току 2019. године одобри потрошачки кредит (осим потрошачких кредита одобрених за куповину моторних возила), готовински или други кредит (који није стамбени кредит ни минус по текућем рачуну) с роком отплате од осам и више година, биће у обавези да умањује свој капитал (који се израчунава у складу с прописима за банке ради праћења испуњености прописаних показатеља адекватности капитала банке) за целокупан неотплаћени износ главнице тог потраживања од дужника, све до коначне отплате кредита. У току 2020. године банка ће бити дужна да умањује свој капитал на исти начин ако наведене кредите одобрава с роком отплате од седам и више година, док се почев од 1. јануара 2021. године истоветно решење примењује у случају да банка одобри такав кредит чија је уговорена рочност (рок отплате) шест и више од шест година;

- Ако банка почев од 1. јануара 2019. године одобри потрошачки кредит за куповину моторних возила чији је уговорени рок отплате осам и више година,

биће у обавези да умањује свој капитал (који се израчунава у складу с прописима за банке ради праћења испуњености прописаних показатеља адекватности капитала банке) за целокупан неотплаћени износ главнице тог потраживања од дужника, све до коначне отплате кредита.